

KAPİTALİST SİSTEMDE AHİLİK ARAYIŞI: BİR YANILGI**THE SEARCH FOR AKHISM IN THE CAPITALIST SYSTEM: A MISCONCEPTION****Oğuzhan BOZBAYIR*, Emine ŞENER******Özet**

Araştırma Makalesi/Research Article

* Doktora Öğrencisi, Sosyal
Bilimler Enstitüsü İşletme ABD,
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
oguzhanbozbayir@gmail.com

ORCID ID:
0000-0002-3323-3519

** Doç. Dr., İşletme Bölümü,
İİBF, Kırşehir Ahi Evran
Üniversitesi
esener@ahievran.edu.tr

ORCID ID:
0000-0002-8903-1684

Başvuru Tarihi/Received:
16.03.2021

Kabul Tarihi/Accepted:
16.04.2021

ISSN 2618-6217

Bu çalışmada, Türk işletmecilik tarihinde önemli bir yer tutan ve sosyal faydayı maksimize etmeyi amaçlayan "Ahilik" zihniyeti ile günümüz küresel ekonomisinde hemen hemen tüm dünyayı etkisi altına alan ve temel amacı kârı maksimize etmek olan "Kapitalizm" arasında kurulmaya çalışılan zorunlu ilişki ele alınmış ve alan yazın bu eleştirel perspektifte değerlendirilmeye çalışılmıştır. Çalışma, "Ahilik" kavramını bir zihniyet ve ahlâk kurumu olarak ele almakta ve günümüz kapitalist zihniyetinden bağımsız olarak, varlığının sürdürülebilirliğini tartışmakta olup, Ahiliğin Kapitalist sistemde aranışını bir yanılığ olarak değerlendirmekte ve bir zihniyet olarak ele alınıp, özgün bir değerlendirme yapılması gerektiğini savunmaktadır. Bu çalışmanın amacı, 2000-2021 yılları arasında Ahilik ve Kapitalizm konusunda yapılan çalışmaların, sistematik olarak analizlerinin yapılmasıdır. Bu amaçla, literatürde Ahilik ve Kapitalizmin birlikte ele alındığı çalışmalar sistematik derleme (2502 çalışmadan, dışlama kriterleri doğrultusunda 8 çalışmaya ulaşılmıştır) ile analiz edilmiş ve ilgili çalışmalarda ahiliğin kapitalist sistem dâhilinde uygulanabilirliğine ilişkin doğrudan bir görüşe rastlanmamıştır. Ancak günümüz şartlarına uyumlanması gerektiği vurgulanmaktadır. Elde edilen bu bulgu, çalışmanın kendini gerçekleştirme adına önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ahi, Ahilik, Kapitalizm, Zihniyet, Eleştirel Yaklaşım.

Abstract

In this study, the "Akhism" mentality which has an important place in the history of Turkish business and aims to maximize social benefit, and "Capitalism" which affects almost the whole world in today's global economy and whose main purpose is to maximize profit, the obligatory relationship attempted to be established between has been discussed and literature has been tried to be evaluated in this critical perspective. The study discusses the concept of "Akhism" as an institution of mentality and morality and discusses the sustainability of its existence independent of today's capitalist mentality. On the other hand the work evaluates the search for Akhism in the Capitalist system as a mistake and argues that it should be treated as a mentality and an original evaluation should be made. The aim of this study is to systematically analyze the studies on Akhism and Capitalism between 2000-2021. For this purpose, studies in which akhism and capitalism are handled together in the literature were analyzed with a systematic review (8 studies out of 2502 studies were obtained in line with the exclusion criteria) and no direct opinion was found on the applicability of Akhism within the Capitalist system in the relevant studies. However, it is emphasized that it should be adapted to today's conditions. This finding is important for the self-realization of the study.

Key Words: Akhi, Akhism, Capitalism, Mentality, Critical Approach.

Ahiliği nerede, nasıl ve ne şekilde konumlandırmalıyız? sorusu Ahiliği kavramsal olarak nasıl ifade edeceğimizi de şekillendirmektedir. Çünkü ona biçeceğimiz değer, yüklediğimiz anlam ve yapacağımız konumlandırma her şeyi değiştirecektir. Ahilikle ilgili literatür incelendiğinde, yüzyıllar öncesinden bu yana, farklı kavramlarla yolculuk ettiği ve bu durumun onu daha da zenginleştirdiği görülecektir. Literatürde²; *teşkilat, kurum, sistem, örgütlenme modeli, kültür, felsefe, düşünce, bilinç, paradigma, model, ilke ve zihniyet* olarak ele alındığı görülen Ahilik bu çalışmada, Ülgener’in³, “uzun asırların üst üste yığıldığı ve muayyen zümrelerin şahsi arzu ve iradelerinden müstakil olarak, suuraltında tamamıyla insiyaki hale getirdiği fikirlerin, heyeti umumiyesidir.” diye tanımladığı tarihsel ve kültürel birikimliliğe vurgu yapan, zihniyet kavramından hareketle, bir zihniyet olarak ele alınmakta ve çalışma boyunca da bir zihniyet olarak anlaşılamadığı için yanılığın yaşandığı savunulmaktadır. 2000-2021 yılları arasında, Ahilik ve Kapitalizm konusunda yapılmış olan çalışmaları sistematik olarak analiz etmeyi amaçlayan bu çalışmada, öncelikle Ahilik kavramsal olarak ele alınarak, zihniyet söylemi gerekçelendirilecektir. Sonraki bölümlerde ise yapılan sistematik derleme sonucu ulaşılan çalışmalardan elde edilen bulgular, değerlendirilecek olup, bu bulgular tartışılacaktır.

Ahilik kavramı, dilimizde eli açık, insanı her şeyden üstün tutan, toplumun ihtiyaçlarını karşılamayı amaç edinen, konuksever ve yiğit anlamlarına gelen “akı” kelimesinin karşılığı olarak tanımlanmaktadır. *Ahilik Teşkilatı* ise Anadolu’da, gelişip yaygınlaşan toplumsal, kültürel, eğitsel, dini, siyasi, askeri ve ekonomik faaliyetlerde bulunmuş olan sosyo-ekonomik birlikler olarak ifade edilmektedir (Yavuz, Güneş ve Yavuzcan, 2015, s. 617). 12. ve 13. yüzyıllardan beri Anadolu şehirlerinin bir bölümünde esnaf ve zanaatkâr topluluklarının, Ahi Teşkilatı adı altında yaşamış olduğu bilinmektedir. Ahlâk ve zihniyet dünyamıza mal olmuş ve tasavvuf bünyesinde şekillenmiş olan bu esnaf ve zanaatkâr topluluklarının ilke ve esaslarına fütüvvet; mensuplarına ise Ahi denilmektedir. Bu toplulukların davranış ve hareketleri, bir dizi kurallarla idare edilmekte ve bu kurallar dizisine ise fütüvvetnâme - esnaf töresi- denilmektedir (Ülgener, 2006a, s. 114). Ahilik Teşkilatı, fütüvvet ortamında doğan, Türk Milleti’nin sahip olduğu tarihi ve kültürel değerler ile İslamiyet’in sahip olduğu değerlerin birleşiminden

¹ “Başkasına yük olmamak için çalışıp çabalayan, kendi eliyle kazandığını yiyen kişi Allah’ın muhabbetine mazhardır” anlamında kullanılan bu söz İstanbul’da kapalı çarşının girişinde yer almaktadır. Aynı zamanda, Ahi esnafının şiarı olarak kabul edilmektedir.

² Literatürdeki Ahiliğe ilişkin sunulan bu kavramsal zenginliği vurgulamak amacıyla, metin içinde sözü edilen kavramlar, denk gelen yerlerde *italik* olarak belirtilmiştir.

³ “Kimilerine göre Türkiye’nin Max Weber’i, kimilerine göre bu toprakların zihniyet haritasını çıkaran ilk bilim adamı. Kimilerine göre, profesör cübbesinin altında bir derviş. Ama gerçek şu ki, Cumhuriyet Türkiye’sinin en önemli bilim ve fikir adamlarından biri o.” (Özgürel, 2018).

meydana gelen, Türk Milleti'ne özgü bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır (Özata ve Şener, 2019, s. 946). Bu kurum, köylere kadar yayılım göstermiş olan bir *örgütlenme modeli* olmakla birlikte; sosyal dayanışmayı, ulusal birliği ve ahlâklî yaşamı benimseyen, sahip olduğu ahlâki değerleri günümüz mevcut mesleki etik kurallar ile büyük oranda benzerlik gösteren bir topluluğu ifade etmektedir (Akgül, 2017, s. 9).

Genel olarak değerlendirilecek olursa, Ahilik Teşkilatı, 13. ve 20. yüzyıllar arasında, Anadolu bölgesinde bir araya gelmiş olan sosyo-ekonomik birlikleri ifade etmektedir (Altın, 2018, s. 12; Cora, 2017, s. 253; Aydemir, 2019, s. 2). Kuruluşu, Selçuklu İmparatorluğu dönemine kadar uzanan bu birlikler, Osmanlı İmparatorluğu döneminde yaygınlaşmaya başlamışlardır. İslami değerlerle, İslam öncesi Türk geleneklerinin başarılı bir karışımı olarak karşımıza çıkan bu birlikler, *Ahi felsefesine* dayalı bir zanaatkâr örgütü olmalarına rağmen, toplum üzerindeki etkileri bununla sınırlı kalmamış, toplumsal ihtiyaçların karşılanması yönünde farklı alanda büyük hizmetler vermiştir (Aksoy, 2018, s. 24; Kaynak, 2021, s. 7). Ahilik'te temel amaç, manevi ve etik değerlere sıkı sıkıya bağlı bir toplum oluşturmak ve eğitimden güvenliğe kadar pek çok farklı alanda kamu hizmeti sunarak, toplumsal ihtiyaçları karşılamaktır. Bu nedenle, birliğin üyeleri sadece meslekleriyle ilgili teknik konularda değil, ahlâki, etik ve sosyal konularda da eğitilmişlerdir (Kaya ve Aydın, 2020, s. 41). Ahilik Teşkilatlarının öncelik verdiği konuların başında, gençlerin eğitilmesi yer almıştır (Demirpolat ve Akça, 2004, s. 367). Gençlerin eğitim yoluyla, kötü alışkanlıklardan uzak tutulması ve enerjilerinin, toplumsal ihtiyaçların karşılanması yönünde harcanması sağlanmıştır. Dolayısıyla Ahilik Teşkilatlarında meslek sahibi olmak, karakterin olgunlaşmasına da yardımcı olmaktadır (Herguner, 2012, s. 359).

Ahilik düşünce sisteminin savunmuş olduğu ilkeler gereği ekonomi, her zaman bir araç konumunda olmuş bir amaç haline getirilmemiştir. Bu düşünce sistemine göre üretim ve tüketim; şayet sadece servet edinme ya da kâr elde etmek için yapılıyorsa bir önem teşkil etmemektedir. Ahilik iş ahlâkına göre rekabet; diğerlerinden daha fazla mal üretimi yapmak ile ölçülmemekte, insanlığa sunulan hizmet ile ölçülmektedir (Kabaş, 2016, s. 144).

Ülgener (2016), işletme tarihimizde büyük öneme sahip olan Ahilik Teşkilatının, büyük bir diğerkâm zihniyete sahip olduğunu ve bu teşkilatta geleneklere bağlılığın ve itaat duygusunun çok kuvvetli olduğunu ifade etmektedir. Bununla birlikte Ahilik Teşkilatı içerisinde yer alan bireyler arasında; sıkı ve disiplinli bir hiyerarşi ve kuvvetli bir dayanışma duygusu olduğunu savunmaktadır.

Ahilik, tıpkı kapitalist sistemde görüldüğü gibi güçlünün zayıfı ezmesini değil; zengin ile fakir, üretici ile tüketici, emek ile sermaye ve millet ile devlet arasındaki ilişkileri güçlendirmeyi amaç edinmiştir (Aytekin ve Bayramoğlu, 2015, s. 72). Bununla birlikte kapitalist sistem ise

insanların ortak bir menfaat peşinde koşmasını engellemekte ve onları sadece kendi dünyalarını düşünmek zorunda bırakmaktadır (Luc ve Eve, 2005, s. 163).

Ahilik, kapitalizmin ve batı medeniyetinin oluşumunda büyük pay sahibi olan burjuva zihniyetine *alternatif bir model* olarak karşımıza çıkmaktadır. İçinde diğerkâm bir zihniyet barındıran bu teşkilat, iç dinamikleri gereği büyük özel servetlere sahip olmayı engelleyerek bir burjuva sınıfının oluşumunu engelleyen nedenlerden biri olarak görülmektedir. Burjuva sınıfının olmayışı ise Osmanlı İmparatorluğu'nun sosyo-ekonomik alanda kapitalist anlayışa uyumlanışını geciktirmiştir (Aytekin ve Bayramoğlu, 2015, s. 68). Bu tablo, bir dezavantaj olarak sunulsa da özde, Ahilik zihniyetinin demlenmesinde önemli bir süreç olarak değerlendirilebilir.

Ortaçağda durağan gelenekçi bir ekonomik zihniyet mevcut iken kapitalizmle birlikte dinamik atılgan ve rasyonel bir zihniyet ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte ortaçağ insanını kazanç gayesi gütmeyen bir varlık olarak betimlemek yanlış olacağı gibi her kâr ilkesinin geçtiği yerde bunu kapitalizm ile bağdaştırmak da yanlış olacaktır. Çünkü bu çağda da Ülgener'in Marifetname'den naklettiği; "dünya umuruna zarureti vaktinde ancak haceti kadar gitmek" önermesi ile hareket eden ve tüm ekonomik faaliyeti geçimini sağlamaktan ibaret olanlar olduğu kadar; çalışmak için yaşayan, sadece kâr amacıyla hareket edenler de olmuştur (Ülgener, 2016, s. 32). Kısacası, günümüz kapitalist sisteminde olduğu kadar yüksek seviyelerde olmasa bile prekapitalist çağda da dünya nimetlerine duyulan bir ilgi söz konusudur. Fakat bu ilginin o döneme özgü feodal tahakküm ile sınırlı/bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Bu noktada esas mesele ahlâkı mı yoksa iktisatı mı öncelemeliyiz? sorusunun sorulup sorulamayacağıdır. Ahlâk üstündür ama ekonomi önceliklidir ya da ekonomi ahlâk ötesidir gibi cevaplar gelebilir. Ancak ahlâk ve iktisat birbirinden ayrı düşünölmeye başladığında, sorunlar baş göstermeye başlayacaktır. Modern iktisadi analizin ve kapitalizmin kurucusu ya da babası olarak bilinen Adam Smith, bir felsefe bilimci olup aslında bir ahlâk hocasıdır. Herkes onu "Ulusların Zenginliği" kitabıyla tanısa da ilk eseri "Ahlâki Duygular Kuramı"dır ve bu kitapta empati, sempati ve birlikte yaşama kültürü üzerine yazmıştır. Aslında Ulusların Zenginliği kitabında sadece bir kez geçen "görünmez el" metaforu ile Smith, serbest piyasada insanın rasyonelliğine değil, vicdanı ve sağduyusuna güvenmektedir (Butler, 2018). Sanılanın aksine, kapitalizmin kurucusu Smith (2006), İngiltere'nin sömürgeci politikalarına da esaslı eleştiriler yöneltmektedir (Butler, 2018). Gözardı edilmemesi gereken gerçek ise Smith'in (2006) kapitalizmin dürtüleri ile piyasa ekonomisi arasındaki ilişkilerin niteliğini ve insan davranışlarını bilgece kavramış bir felsefe bilimci olmasıdır. Ancak Smith'ten bugüne, kapitalizm oldukça değişmiş ve dönüşmeye de devam etmektedir. Özündeki unsurları koruma erdemine sahip olarak benzer bir değişim ve dönüşümü Ahilik için neden

söyleyemediğimiz ise tartışılmaya devam etmektedir. Aşağıda sistematik derleme ile elde edilen literatüre dayalı olarak, bu sorunun kaynağı açıklanmaya çalışılmıştır.

1. Literatür Özeti

"Çıkar konuşunca vicdan susar"
Cemil Meriç

Literatürde, Ahiliği ele alan ve onu farklı disiplinlerle ilişkilendiren birçok çalışma mevcut olmakla birlikte, bu çalışmalardan Bulduker'in (2020) çalışmasında; Ahiliğin, Türk milletinin geleneklerinden beslenen bir hayat anlayışına sahip olduğunu ve bu anlayışın gelecek kuşaklara aktarılmasının önemli olduğunu vurgulamaktadır. Benzer şekilde, Nişancı ve Aydın'ın (2017), Ahiliği siyaset-ahlâk ilişkisi bağlamında ele aldıkları çalışmada ise Ahiliğin, ulusal ve uluslararası siyasetin yeniden yapılandırılması hususunda *yeni bir paradigma* olarak sunulabileceği ileri sürülmektedir. Zorlu, Merdan ve Ege (2012) ise *Ahilik kültürünün*, tanınırlık ve uygulanabilirlik düzeylerine yönelik tespitler ortaya koyarak, *Ahilik bilincinin* artırılmasına yönelik fikir ve öneriler geliştirmeyi amaç edindikleri çalışmalarında, Ahiliğe ilişkin temel kavramların tanınırlık düzeylerinin ortalamanın altında oluşu ve *Ahilik felsefesinin* günümüz işletmelerinde yeterince uygulanmadığı belirtmektedirler. Ünsür (2017), *Ahilik sistemini*, iş ahlâkı boyutlarıyla ele aldığı çalışmasında, Ahilik sisteminin tüm yönetim birimlerince durumsallık ilkesi gözetilmek suretiyle *uygulanabilecek bir model* olarak değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Çoban (2018) ise çalışmasında, Ahilik gibi önemli bir tecrübenin, günümüz problemlerine katkı sağlayacağını, buna bağlı olarak bu tecrübenin, sosyal sermaye artışı, sosyal huzurun tesisi ve değer kaybını önleme konularında önemli etkileri olacağını ileri sürmektedir. Yüksel (2016), sosyal politika ile Ahilik ilişkilerini incelediği çalışmasında, *Ahilik sisteminin* ilkelerinin günümüze entegre edilmesi halinde, bugün yaşanan sosyal politika sorunlarına bir çözüm olabileceğini vurgulamaktadır. Buna paralel olarak, Yüksel'in (2019), Ahiliğin meslek ahlâkı ile günümüz meslek ahlâkını karşılaştırdığı, meslek ahlâkı ve iş ahlâkı gibi kavramları Ahilik bağlamında ele aldığı çalışmasında, günümüz sosyo-ekonomik sorunlarının çözümüne yönelik, *Ahilik felsefesi* ve onun ilkeleri ile olumlu katkılar sunulacağı ifade edilmektedir.

Ahiliği, *zihniyet* bağlamında ele aldığı çalışmasında Toker (2010), *Ahilik zihniyetinin* hayatı, nicel ve nitel yönleri ile birlikte dengede tuttuğunu ve bu zihniyetin kurum ve kurallarıyla çağdaş bir yapılanma ile yeniden canlandırılması ve günümüze kazandırılması gerektiğini vurgulamaktadır. Öztürk (2002), *Ahilik Teşkilatını* günümüz ekonomisi, çalışma hayatı ve iş ahlâkı açısından değerlendirdiği çalışmasında, Ahiliği konu alan çalışmaların uygulamaya geçirilmesi gerektiğini, günümüz sosyal yaşam için gerekli olabilecek düzenlemelerin, Ahilik sisteminden elde edilebileceğini ileri sürmektedir. Erbaşı (2012) ise

yönetimin fonksiyonlarının, Ahilik Teşkilatlarındaki uygulama örneklerini incelemeyi amaçladığı çalışmada, her bir fonksiyonun Ahilik Teşkilatlarında uygulandığını ve bu teşkilatlardaki yönetim fonksiyonlarına yönelik uygulama örneklerini günümüz işletmecilik bakış açısıyla sorgulamanın yönetim yazınına önemli katkılar sağladığını belirtmektedir. Akgöz ve Ercan'ın (2017), kooperatifçiliği, *Ahilik kültürünün* modern şekli olarak ele aldıkları çalışmada; *Ahilik felsefesinin*, kooperatif birliği, esnaf birliği ve sosyal kooperatifçilik modellerindeki izleri incelenmekte ve kooperatifçiliğin yaşamın her alanına taşınması gerektiği vurgulanmaktadır. Kavi (2015), *Ahilik felsefesinin* iş hayatındaki psikolojik sorunlara yaklaşımını ele aldığı ve günümüz örgütlerinde uygulanabilirliği üzerinde durduğu çalışmada; *Ahilik felsefesinin*, işçi-işveren ilişkilerinde bir uzlaşma ve barış yaklaşımına sahip olduğunu vurgulamaktadır. Aydoğan ve Delibaş'ın (2017), Ahilik ve *Ahilik kültürü* ile örgütsel vatandaşlık davranışı arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçladıkları çalışmada, örgütsel vatandaşlığın bütün boyutları ile Ahilik kültürünün kuramsal olarak paralellik gösterdiği vurgulanmaktadır. Yüksel ve Göksel (2020), *Ahilik Teşkilatının* içerisinde, kümelenme özellikleri barındırdığı ve Ahiliği bölgesel bir kümelenme modeli olarak ele almanın mümkün olduğunu vurgulamaktadır. Tatlıoğlu'nun (2012), *Ahilik Teşkilatı* içerisinde Türk kadınının girişimciliğini incelediği çalışmada, iş dünyası ve sosyal yaşamla ilgili yapılacak düzenlemelerde, *Ahilik esaslarından* yararlanmanın kaliteli birey ve kaliteli toplum için fayda sağlayabileceği ifade edilmektedir. Gündüz, Kaya ve Aydemir'in (2012), *Ahilik Teşkilatının*, günümüzde tüketicilerin korunmasına ilişkin yansımalarını ele aldıkları çalışmada; Ahilik Teşkilatı, tüketiciyi korumak amacıyla önemli tedbirler alan, bu konuda pek çok düzen oluşturan ve nihayetinde yüzlerce yıl tüketiciyi korumada anahtar roller üstlenen bir kuruluş olarak karşımıza çıkmaktadır. Erbaşı ve Ersöz (2011) ise 4C pazarlama karması elemanlarının, 13. yüzyıl ve sonrasında Ahilik felsefesinde kullanıldığını ifade ettikleri çalışmada, *bu felsefenin* derinlemesine incelenmesinin günümüz işletmecilik problemlerinin birçoğuna çözüm olabileceği vurgulanmaktadır.

Yukarıda *Ahilik zihniyetine* ilişkin sıralanan tüm bu olumlu yorum ve önerilere rağmen konu kapitalizm olduğunda, böylesi yakın duruşlar yerini sessizce bir uzaklaşmaya, ol(a)maza bırakmakta ve Ahiliğin bir zihniyet olarak uygulanabilirliği sorgulanmaya başlanmaktadır. Bu çalışmada, Ahiliği nerede aramalıyız ki, bir yanılığa düşmeyelim? üzerine yapılan tartışmaların sonucunda, onu kapitalizmde aramayı sonlandırmak amacıyla, yukarıda sıralanan çalışmaların dışında doğrudan kapitalizm ile birlikte ele alınarak incelendiği çalışmalar incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Ahiliği, bir ekonomik sistem ya da teşkilat olarak uygulamaya koyma düşümesi değil, **bir ahlâk kurumu** ve **zihniyet** olarak yeniden **felsefi olarak** ele almanın gerekliliğinin, elde edilecek bulgularla ortaya çıkacağı düşünülmektedir.

2. Yöntem

Bu çalışma, önceden belirlenmiş kriterleri karşılayan çalışmalarını seçerek, bir alandaki analizleri özetlemeyi ve mevcut bilgileri sentezlemeyi amaçlayan sistematik bir inceleme olarak tasarlanmış olup; çalışmanın yöntemi planlama, derlemenin yürütülmesi ve elde edilen bulguların sunumu olarak 3 aşamada gerçekleştirilmiştir. Çalışmada kullanılan sistematik derleme, birçok farklı çalışmanın bulgularını belirli kriterlere göre açık, tekrarlanabilir, güncellenebilir ve hesap verebilir bir şekilde sentezlemeye odaklanmaktadır (Oakley, 2002, s. 280). Temel amacı, bir alana yahut soruya yapılan bilimsel katkıları belirlemek, sonuçları açıklayıcı bir şekilde sunmak ve tartışmaktır. Sistematik bir derleme yaparken, dâhil etme ve dışlama kriterleri ile derlemeye dâhil edilecek olan çalışmaları seçim stratejisi büyük önem arz etmektedir (Becheikh, Landry, ve Amara, 2006, s. 645). Belirlenen amaç kapsamında, bu çalışmada belirlenen dâhil edilme ve dışlama kriterleri aşağıda verilmiştir:

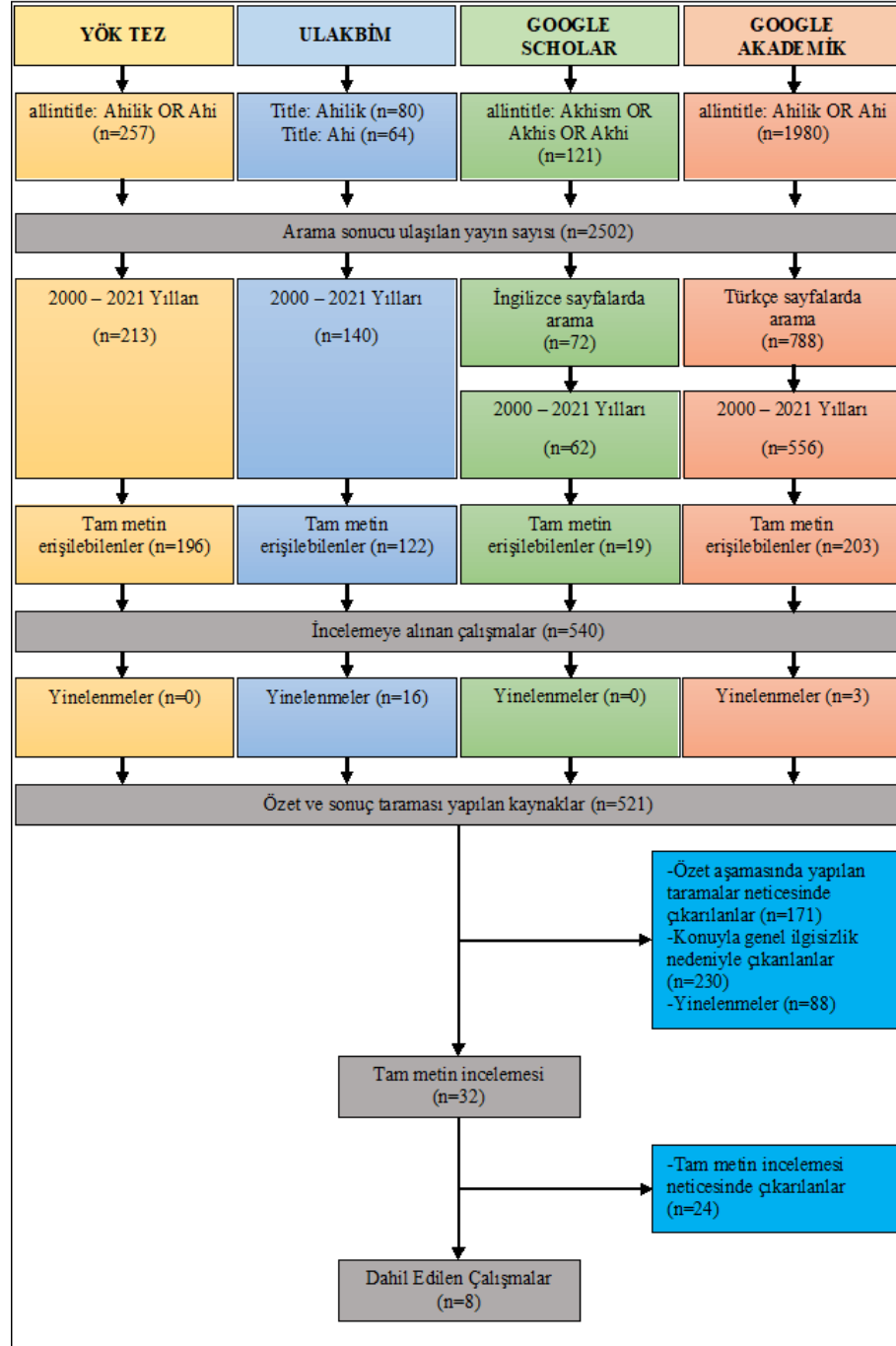
- *Dâhil Edilme Kriteri 1:* Çalışmanın, 2000-2021 tarihleri arasında ulusal ya da uluslararası hakemli bir dergide yayınlanmış olması.
- *Dâhil Edilme Kriteri 2:* Çalışmanın tam metnine ulaşılabilmesi.
- *Dâhil Edilme Kriteri 3:* Çalışmanın tam metninin Türkçe veya İngilizce dillerinde olması.
- *Dâhil Edilme Kriteri 4:* Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi erişim ağı üzerinden, çalışmanın tam metnine ulaşılabilmesi.
- *Dâhil Edilme Kriteri 5:* Çalışmanın, 2000 ve 2021 yılları arasında yayınlanmış olması⁴.
- *Dâhil Edilme Kriteri 6:* Çalışmanın, Ahilik ve kapitalizm ilişkisine doğrudan odaklanması.
- *Dışlama Kriteri 1:* Bildiri yayın olması.
- *Dışlama Kriteri 2:* Çalışmanın, Ahilik ve kapitalizm ilişkisi dışında bir tema içermesi.

Çalışmada, “Ahilik”, “Ahi”, “Akhism”, “Akhis” ve “Akhi” anahtar kelimeleri başlık içerisinde bulunmak suretiyle Google Scholar, ULAKBİM ve YÖK Tez veri tabanları taranmış ve bu taramalar sonucunda, toplamda 2502 yayına ulaşılmıştır. Daha sonra bu yayınlar, 2000 ve 2021 yılları arasında yayınlananlar, sadece Türkçe dilinde aramalar ve sadece İngilizce dilinde aramalar gibi filtrelerden geçirilmiş ve neticede 540 adet tam metin çalışmaya ulaşılmıştır. Tam metin olarak ulaşılan bu çalışmalardan, kendi içlerinde yineleme yapan 19 çalışma çıkarılmış ve netice itibarıyla 521 çalışma özet ve sonuç taramasına alınmıştır. 521 adet çalışma içerisinde kendini yineleyen 88 adet çalışma bulunmuş ve bu çalışmalar araştırma dışında tutulmuştur. Bununla beraber 230

⁴ Bir önceki bölümde sunulan literatüre dayalı olarak, işletme ve iktisat alanında özellikle son 20 yılda Ahilik ile ilgili çalışmaların yoğunlaşıyor olduğu tespitiyle, 2000-2021 yılları aralık olarak belirlenmiştir.

çalışma ise “*Ahilik ve Kapitalizm*” ile ilgisi olmaması nedeniyle araştırma dışında tutulmuştur. Geri kalan 203 çalışmanın her birinin, özet ve sonuç bölümleri detaylıca incelenmiş ve yapılan incelemeler sonucunda, 171 çalışma araştırma dışında tutulmuştur. 32 adet çalışma ise araştırmaya dâhil edilmiş ve tam metin incelemeleri yapılmıştır. Yapılan tam metin incelemeleri neticesinde, 22 adet çalışma içerikleri gereği araştırma dışında tutulmuş olup, neticede 8 çalışma sistematik derleme kapsamına alınmıştır (Tablo 1).

Tablo 1: Veri Tarama Akış Diyagramı

3. Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde, “Ahilik ve Kapitalizm” ile ilgili yapılmış olan çalışmalar sistematik olarak gözden geçirilmiş ve analiz edilmiştir. Kapitalist sistem ve Ahilik zihniyeti üzerine hazırlanmış çalışmalara ulaşılarak, yapılan çalışmaların:

- Türleri ve yıllara göre dağılımı,
- Hangi araştırma deseni kullanılarak hazırlandığı,
- Hangi veri toplama araçlarını kullandığı,
- Ahilik ve kapitalizm karşılaştırması içerip içermediği,
- Hangi sonuçları vurguladığı incelenmiş ve yorumlanmıştır.

Yapılan sistematik derleme sonucunda ulaşılabilen çalışmalar detaylı bir şekilde incelenerek ayrıştırılmış ve elde edilen bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Ahilik ve Kapitalizm İlişisine Yönelik Çalışmaların Yöntem, Tür ve Yıllarına İlişkin Bulgular

Araştırmacı/lar	Çalışma Adı	Tür	Yöntem
Karagül (2015)	<i>“Ahilik Düşüncesinde İktisadi Hayat (Kapitalizme Karşı Ahi İktisadi)”</i>	Makale Kavramsal Çalışma	Nitel
Aydın (2016)	<i>“Küreselleşme ve Neo-Liberal Uygulama Sürecinde Sosyal Politika Alanında Ortaya Çıkan Problemlere Çözüm Önerisi: Osmanlı İmparatorluğu’nda Ahilik Sistemi”</i>	Makale Kavramsal Çalışma	Nitel
Masca ve Karagül (2017)	<i>“Barış ve Refahın Tesisinde Ahilik Kültürü ve Sosyal Sermayenin Rolü”</i>	Makale Kavramsal Çalışma	Nitel
Karagül ve Masca (2017)	<i>“Ahilik Düşüncesinin İktisadi Hayata Bakışı ve Kapitalist Sistemle Karşılaştırılması”</i>	Makale Kavramsal Çalışma	Nitel
Yücel, Alar ve Yücel (2019)	<i>“Kapitalist Sisteme Karşı Çözüm Durağı: Ahilik Teşkilatı”</i>	Makale Kavramsal Çalışma	Nitel
Özdincer (2019)	<i>“Küresel İktisadi Sorunlar Karşısında Ahilik İktisadi”</i>	YL Tez Kavramsal Çalışma	Nitel
Alar (2020)	<i>“Burjuva Tipi Avrupa Kapitalizmi İle Ahi Tipi Osmanlı Sisteminin Karşılaştırılması”</i>	YL Tez Kavramsal Çalışma	Nitel
Özdemir (2020)	<i>“The Outlook Of Ahism To The Economic Life And Its Comparison With Capitalist System”</i>	Makale Kavramsal Çalışma	Nitel

Tablo 2’de görüldüğü üzere, sistematik derleme sonucu ulaşılan çalışmaların 6’sı makale türündeyken; 2’si yüksek lisans tez çalışmasıdır. Çalışmalar; 2015, 2016, 2017, 2019 ve 2020 yılları arasında dağılım göstermektedir. Bununla birlikte, ulaşılan çalışmaların hepsi nitel araştırma yöntemi, literatür taraması-kavramsal, teorik çalışmalar olarak sunulmuştur.

Tablo 3: Ahilik ve Kapitalizm İlişisine Yönelik Çalışmaların Vurguladıkları Sonuçlara İlişkin Bulgular

Araştırmacı/lar	Bulgular, Vurgulanan Sonuçlar ve Teorik Çıkarımlar	Ahilik ile Kapitalizm Karşılaştırması
Karagül (2015)	Mevcut kapitalist hayat ile olan ilişkilerin tekrar gözden geçirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.	Yapılmış
Aydın (2016)	Küreselleşme ve Neo-Liberalizm ile birlikte oluşan insani ya da sistemsel problemlerin çözümlenebilmesi adına Ahiliğe benzeyen enstrümanlara duyulan ihtiyaç vurgulanmaktadır.	Yapılmış
Masca ve Karagül (2017)	Barış ve refahın sağlanabilmesi için Ahilik kültürünün göz önünde bulundurularak oluşturulacak olan bir toplumsal yapının gerekliliği ve toplumun mevcut değer yargılarının dönüştürülmesi gerekliliği vurgulanmaktadır.	Yapılmış
Karagül ve Masca (2017)	Kapitalist sistemle olan ilişkilerin ve onun dayatmış olduğu devlet anlayışının, tekrar gözden geçirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.	Yapılmış
Yücel, Alar ve Yücel (2019)	Kapitalist sistemin yarattığı bunalımlardan kurtulabilmek adına Ahiliğin sahip olduğu işleyiş şekli ve değer yargılarına sahip olan benzer bir kurumdan yararlanılması gerekliliği vurgulanmaktadır.	Yapılmış
Özdincer (2019)	13. ve 18. yüzyıllarda toplumun her alanında başarılı şekilde uygulanmış Ahilik sisteminin hiçbir değişiklik yapmadan günümüze öylece getirilerek uygulanmasının mümkün olmadığı vurgulanmaktadır.	Yapılmış
Alar (2020)	Günümüzde yaşanan iktisadi problemlerin önüne geçebilmek adına Ahilik sisteminin savunduğu ilkelerin günümüz teknolojisine ve çevre şartlarına uyumunun sağlanması gerekliliği vurgulanmaktadır.	Yapılmış
Özdemir (2020)	Kapitalist sistem ile olan ilişkilerin ve bu sistemin dayatmış olduğu devlet anlayışının tekrar gözden geçirilmesi gerekliliği vurgulanmaktadır.	Yapılmış

Tablo 3’te sistematik derleme sonucu ulaşılan 8 çalışmanın konuları, vurguladıkları sonuçları ve içerik olarak Ahilik ile Kapitalizm

karşılaştırması yapıp yapmadıkları belirtilmektedir. Ulaşılan bulgular, tüm çalışmaların sosyal bilimlerde çalışıldığını ve çalışmalarda, Ahilik ile kapitalizm arasında karşılaştırma yapıldığını göstermektedir. Bununla beraber Karagül (2015), Karagül ve Masca (2017) ve Özdemir'in (2019) çalışmalarında kapitalist sistemle olan ilişkilerin tekrar gözden geçirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Aydın (2016) ve Yücel vd. (2019) ise çalışmalarında, kapitalist sistemin getirmiş olduğu problemlerle başa çıkabilmek adına, Ahiliğe benzer bir kuruma duyulan ihtiyacı vurgulamaktadırlar. Masca ve Karagül'ün (2017) çalışmasında ise günümüzde toplumsal barış ve refahın sağlanabilmesi adına, *Ahilik felsefesinin* göz önünde bulundurularak bir toplumsal yapı inşa edilmesi ve toplumun değer yargularının dönüştürülmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Bunlara karşılık Özdiñer'in (2019) çalışmasında, *Ahilik sisteminin* hiçbir değişiklik geçirmeden günümüzde uygulanmasının mümkün olmadığı, buna paralel olarak Alar'ın (2020) çalışmasında da, günümüz iktisadi problemleri ile başa çıkmanın yolu, Ahilik sisteminin savunduğu ilkelerin günümüz teknoloji ve çevre şartlarına entegre edilmesinden geçtiği ifade edilmektedir.

Yukarıdaki bulgular dâhilinde, Ahiliğin *bir zihniyet, bir ahlâk kurumu* olarak algılanması noktasında, yazarların özde hem fikir olduğu söylenebilir. Kurum, insan davranışlarına çerçeve çizen birer kurallar kümesidir. Kurumlar sadece kuralların bir araya gelmesinden ibaret değildir. O kuralların belirli bir ortak paydaya ve değer önceliğine göre kurum çatısı altında bir araya gelmesi ve meşruiyet kazanması gerekir. Meşruiyet sorgulanmaya başladığında ise kurumsal değişim başlar. Doğal olarak kurumlar da, zaman içinde farklı biçimler alırlar. Toplumsal ihtiyaçların öncelikleri dâhilinde kurumların bazıları ortadan kalkar, yenileri oluşur veya mevcut kurumlar değişime uğrar (Demir, 2013, s. 50). Bu doğrultuda, Ahiliğin bir zihniyet olduğu ve oluşturduğu değerler dizgesinin tarihsel süreçte toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda dönüştüğünü; ancak bu dönüşümün ortaya çıktığı alanın, ekonomik sistem içerisinde olduğunu düşünüp, zihniyetin barındırdığı değerleri orada aramanın yerinde bir tutum olmadığı anlaşılmaktadır. İçinde yetiştiği şartlardan bağımsız, bağlamından koparılarak, günümüz işletme ve iktisat koşullarına teşkilat olarak entegre edilemeyeceği artık kabul edilir bir bilgidir. Ancak çalışmanın başlangıcında ve farklı bölümlerinde de tekrar edildiği üzere, Ahiliği aramamız gereken yer, kapitalist ekonomik sistem değil, insan yetiştirme sistemimizdir. Böylece zihniyet vurgusunda öne çıkan birikimlilik ve değerlerin nesilden nesile aktarımı bu şekilde sağlanabilecektir.

Sonuç

Çalışmanın girişinde, Türk Weber'i olarak anılan Ülgener'in, zihniyet tanımından hareketle, bu çalışmada Ahiliğin bir zihniyet meselesi olduğu belirtilmiş ve onu arayacağımız yerin neresi olması gerektiğinin

önemli olduğu ifade edilmiştir. Ahiliği arayış noktasında, Ülgener'in (2006b) kapitalizme ilişkin şu yorumu önemlidir:

İnsanoğlu, şeytani taşlamaya başladığı günden beri, tek bir bedende suçluyu arama ve bir beden üzerinden çıkar yol bulma rahatlığını tatmış ve hâlâ da tatmaktadır. Nihayetinde, bugüne kadar birçok hayali suçlu yaratıp durduk insanoğlu olarak. Çağımızda ise bizi rahatlatacak bu kutsal görevi üstlenen hayali beden adı; kapitalizmdir; sayesinde suçluluk psikozundan sıyrılmanın keyfini yaşadığımız, hem yaratıcı hem kurbanları olduğumuz, çoğumuzun neden var olduğunu dâhi bilmediği, hayali bir gövde ve her boşluğu onunla doldurabileceğimiz mükemmel bir "izm" (s.232).

Ülgener'in bu yorumu, bizleri Ahiliği kapitalizmde aramanın bir yanılgı olduğunu düşüncesine ulaştırmaktadır. Özünde, kendisi de bir arayış içerisinde olan bu çalışmada; Ahiliğin, Kapitalist sistem ile olan ilişkisi sistematik derleme yöntemi ile araştırılmıştır. Yapılan sistematik derlemeler neticesinde, belirli dâhil edilme ve dışlama kriterleri doğrultusunda; 8 adet çalışmaya ulaşılmıştır. Bu çalışmaların 6'sı makale ve 2'si yüksek lisans tezi olup hepsi nitel araştırma yönteminden yararlanmıştır. Ulaşılan 8 çalışmanın hepsi de Ahilik ve Kapitalizm karşılaştırması yapmakta ve bu çalışmalar, 2015-2020 yıllarını kapsamaktadır.

Literatürde, Ahilik kavramını konu alan çok sayıda çalışma mevcut olsa da kapitalizm ile ilişkilendirildiği çalışma sayısının diğerlerine oranla daha az olduğu görülmektedir. Ahilik konulu çalışmalar incelendiğinde, ortak düşünce, *Ahilik felsefesinin* günümüzde uygulanması gerekliliği yönündedir. Fakat yapılan araştırmalar neticesinde, bu felsefenin elinden tutup, bugüne nasıl getirileceği ve günümüz teknoloji-çevre koşullarına nasıl entegre edileceği konusunda çözüm sunan çalışmalara rastlanmamıştır.

Ayrıca yapılan sistematik derleme sonucunda, hiçbir çalışmanın *Ahilik zihniyetinin*, günümüz kapitalist sisteminde uygulanıp uygulanamayacağı yönünde görüş bildirmediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmalarda, böyle bir iddiaya rastlanmamakla beraber; günümüz sosyo-ekonomik problemlerine çözüm olarak, *Ahilik zihniyetinin* ve beraberinde getirdiği ilkelerin, günümüze uyarlanarak benimsenmesi gerektiği ağırlıklı olarak ifade edilmektedir. Ayrıca, bu sistematik derleme çalışmasından elde edilen bir diğer sonuç, Karagül'ün çalışmalarının "Ahilik ve Kapitalizm" literatüründe hatırı sayılır bir katkıya sahip olduğudur.

Ahiliği, sosyo-ekonomik yönleriyle ele aldıkları çalışmalarında Karagül ve Masca, Kapitalist sistemin dünya geneli için refah ve mutluluğu sağlayamayacağını ve bu nedenle Kapitalist sistemle olan ilişkilerin tekrar gözden geçirilmesi gerekliliğini ileri sürmektedirler. Günümüz sosyo-ekonomik problemlerin çözümü, dünya refah ve mutluluğunun

tesisi için ise Ahilik değerlerinin esas alındığı, toplumsal bir yapıyı işaret etmektedirler. Fakat bu yapının içinde, yaşadığımız bilgi çağına uyumlu şekilde nasıl inşa edileceğine ve bu yapının bugün varlığını nasıl sürdüreceğine ilişkin görüş bildirmemektedirler.

Yücel vd.'nin çalışmasında, içerik başlıkla uyumlu görünmemektedir. Çünkü Ahiliğin, Kapitalist sisteme karşı çözüm olarak görüldüğü bir çalışmada, okuyucunun heyecanla aradığı Ahiliğe soyut bilgiler değil, yazarın elinden tutup, Ahiliği bugüne nasıl getirdiğine dair bilgilerdir. Bunun yanında, *Ahilik felsefesinin*, günümüze nasıl entegre edileceği hususunda yapılmış olan yorumlara ve bu doğrultuda yapılmış çözüm önerilerine de rastlanmamaktadır.

Alar ise çalışmasında, Ahiliği ve Kapitalist sistemi neredeyse tüm boyutları ile karşılaştırmakta ve sonuç olarak; Ahiliğin, günümüze uyarlanması gerekliliğini okuyucuya sunmaktadır. Lâkin bu gerekliliğe dair sunulan, bir-iki çözüm önerisi de *Ahilik felsefesinin*, neredeyse tüm dünyanın etkisi altında kaldığı, bir sistem karşısında nasıl mukavemet edeceğine dair kafamızda soru işaretleri bırakacak bir boşluk oluşturduğu da bir gerçektir.

Sistematik derlemeye dâhil edilen bir diğer çalışmada, Özdiñer ise küresel iktisadi problemlere karşı, *Ahilik ilkelerinin* benimsendiği ve bu ilkelerle birlikte bu önerilerin nasıl hayata geçirileceğine dair kullanım kılavuzlarıyla birlikte, ayakları yere basan birtakım önerilerde bulunmaktadır. Fakat sunulan bu önerilerin, 21. yüzyılda uygulamaya konulması ülkemize, “gelişmekte olan ülke” isimli gömleğini çıkarıp “gelişmiş ülke” sıfatını kazandırmayacağı gibi, bizleri bu yarışta çok daha gerilere götüreceği düşünülmektedir. Ahiliği, bir sistem olarak günümüze uyarlama gayretiyle sunulan önerilerin, bizleri günümüz kapitalist dünyasının iç evreninde kaybolup gitmeye mahkûm kılacağı kanaatindeyiz. Zira bu çalışmada, Ahiliğin; *bir teşkilat, yapı ve sistem* olarak yeniden ele alınabilirliğine ilişkin yaşanan yanılmanın kanıtı niteliğinde olan önerilerin, uygulamada karşılık bulması ise ancak Ahiliğin, *bir zihniyet* olarak ele alınması ve koşulların yeniden oluşturulması ile mümkün görünmektedir.

Aydın ise çalışmasında, Ahiliğe dair birtakım bilgiler ile Neo-Liberalizm ve Ahilik mukayesesi yapmaktadır. Ayrıca küreselleşme ve neo-liberalizmin yaratmış olduğu insan ve sistem merkezli problemlere karşı yapılan önerilerde ise Aydın da, birçok yazarın düştüğü yanılğı gibi, problemin çözümü konusunda sunduğu önerilerin, günümüzde nasıl uygulanacağına ve günümüze nasıl entegre edileceğine dair herhangi bir yol haritası sunmamaktadır.

Özdemir, dili İngilizce olan çalışmasında; Ahiliğin, sosyo-ekonomik işleyişi ve Kapitalizmle olan ilişkisi hakkında, aydınlatıcı birçok bilgi sunarken, diğer birçok çalışmada olduğu gibi Özdemir de, *Ahilik kültürünün* günümüz sosyo-ekonomik problemlerine çözüm olacağını ve ivedilikle günümüze uyarlanması gerektiğini savunmakta, fakat *Ahilik*

felsefesinin günümüz Kapitalist düzeninde nasıl uygulanacağı ya da bugüne nasıl taşınacağı hususunda görüş bildirmemektedir.

Ülkemizde her sene, Kültür ve Turizm Bakanlığı koordinatörlüğünde, 02/07/1988 tarih ve 19860 sayılı Ahilik Kültürü Haftası Kutlamaları Yönetmeliği çerçevesinde, 1988 yılından itibaren bir il, merkez olmak üzere, toplam 26 ilde yapılan ve Merkez kutlamaların ise Kırşehir’de yapıldığı; 81 şehirde, Eylül ayının 3. Pazartesi günüyle başlayan, bir hafta boyunca süren Ahilik Şenlikleri yapılmaktadır. Ahilik şenliklerinin düzenleniyor olmasının zihniyet gelişimi için umut verici bir gelişme olduğu su götürmez bir gerçektir. Fakat düzenlenen bu şenliklerden, somut sonuçlar elde etmek için, Ahiliği doğru şekilde özümsemek gerekmektedir. Neticede, “Ahilik” kavramı toplumumuzun zihninde çoğunlukla bir örgütü ya da bir iktisadi faaliyeti çağrıştırmaktadır. “Ahilik” kavramı ile ilgili asıl problem, tam olarak budur ve bu kavramla ilgili problem esasında zihniyetle ilgilidir. “Ahilik” insan yetiştirme sisteminde bir metafor olarak, **erdemli insan yetiştirme modeli** olarak ele alınmalıdır.

Sonuç olarak, Adam Smith’in serbest ekonomi (laissez faire) anlayışının geçerli olduğu, günümüz Kapitalist sisteminde, bilgiye-teknolojiye (eskiden paraya) sahip olanın, dünya ekonomisine yön verdiği mevcut akıllı toplumda, yaşanan yoğun küreselleşme ile birlikte sınırların birer birer ortadan kalktığı ve nihayetinde, Kırşehir’deki bakkalın daha önce hiç gitmediği yerlerde, hiç görmediği biriyle rekabet etmek zorunda bırakıldığı, bugünün global dünyasında, *Ahilik zihniyetinin* kendine bir beden bulması, ancak ahlâklı olmayı, ekonomik sisteme yüklemeyi bırakıp, insan olarak bu yükün taşıyıcısı olarak bireyin, kendisini sorumlu hissetmeye başlamasıyla mümkündür. Ahiliği, günümüz işletmelerinde; çalışma ahlâkında, meslek etiğinde, iş etiğinde aramaya başlamadığımız zaman; “Kapitalist sistemde, *Ahilik zihniyetini* uygulayabilir miyiz?” diye sorabiliriz. Cevap, evettir; çünkü *Ahilik, zihniyet meselesidir!*

Son söz: Doğru soruyu sorarak işe başlamalıyız. Ahilik nedir? ve onu Kapitalist sistemde mi aramalıyız?

Kaynakça

- Akgöz, S. S. ve Ercan, E. (2017). Ahilik Felsefesi ve Örgüt Modelinin Dünyadaki Kalkınma Modeli Olan Kooperatife Yansımaları. *Alinteri Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 51-58.
- Akgül, D. (2017). Ahilik Kültüründe Etik İlkelerin Günümüz İşletmelerine Yansımaları: Kırşehir İli Örneği. *Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(1), 8-26.
- Aksoy, A. (2018). 13. ve 14. Yüzyılda Anadolu’da Ahilik Teşkilatı, Etkisi ve Siyaseti. *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 2(1), 19-35.
- Alar, G. (2020). *Burjuva Tipi Avrupa Kapitalizmi ile Ahi Tipi Osmanlı Sisteminin Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bartın.

- Altın, K. Y. (2018). Ahi Örgütlerinin Teşkilat Yapısı Üzerine Bir İnceleme. *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, 12, 144-159.
- Aydemir, M. (2019). Osmanlı Küçük İşletme Grupları Olarak Ahilik: Tarihsel Bir Değerlendirme. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 20(2), 230-247.
- Aydın, S. (2016). Küreselleşme ve Neo-Liberal Uygulama Sürecinde Sosyal Politika Alanında Ortaya Çıkan Problemlere Çözüm Önerisi: Osmanlı İmparatorluğu'nda Ahilik Sistemi. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (13).
- Aydoğan, E. ve Delibaş, M. B. (2017). Ahilik Kurumu ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 52(1), 1-18.
- Aytekin, B. ve Bayramoğlu, S. (2015). İktisat Sosyolojisi Açısından İktisadi Dalgalanmalar ve Krizlere Karşı Tarihsel Bir Çözüm Durağı: Ahi Örgütlenmesi. *International Journal Of Academic Value Studies*, 1(1), 65-78.
- Becheikh, N., Landry, R., ve Amara, N. (2006). Lessons From Innovation Empirical Studies In The Manufacturing Sector: A Systematic Review of The Literature From 1993-2003. *The International Journal Of Technological Innovation, Entrepreneurship and Technology Management*, (26), 644-664.
- Bulduker, G. (2020). Modern Zamanların Estetik Algısı ve Türklerde Ahlak Kültürünün Önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (47), 23-38.
- Butler, E. (2018). *Kısaltılmış Milletlerin Zenginliği ve Epey Kısaltılmış Ahlaki Duygular Kuramı*. (H. Şahin, Çev.) Liberte.
- Cora, İ. (2017). Örgütlerin Yönetimi Açısından Ahilik Örgütüne Genel Bir Bakış; Tarihi Bir Araştırma. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(16), 251-279.
- Çoban, M. (2018). Değerler Eğitimi ve Ahilik İlkeleri. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 87-102.
- Demir, Ö. (2013). *İktisat ve Ahlak*. Ankara: Liberte Yayınları.
- Demirpolat, A. ve Akça, G. (2004). Ahilik ve Türk Sosyo-Kültürel Hayatına Katkıları. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 15, 355-376.
- Erbaşı, A. (2012). Ahi Teşkilatında Yönetim Fonksiyonlarıyla İlgili Uygulamalar. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic*, 7(2), 1321-1331.
- Erbaşı, A. ve Ersöz, S. (2011). Ahilik Ve 4c Pazarlama Karması İlişkisi: Tarihî Perspektiften Bakış. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (59), 135-146.
- Gündüz, A. Y., Kaya, M., ve Aydemir, C. (2012). Ahilik Teşkilatında ve Günümüzde Tüketicilerin Korunmasına Yönelik Çalışmalar Üzerine Bir Değerlendirme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(2), 37-54.
- Herguner, B. (2012). Revisiting History: Social Capital Formation In Ahi Unions. *Social Sciences And Humanities*, 3(3).
- Kabaş, T. (2016). Kapitalizm ve Ahlakın Türkiye Açısından Kısa Bir Değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi*, 20(2).
- Karagül, M. (2015). Ahilik Düşüncesinde İktisadi Hayat (Kapitalizme Karşı Ahi İktisadi). *Göller Bölgesi Aylık Hakemli Ekonomi ve Kültür Dergisi*, 3(30).
- Karagül, M. Ve Masca, M. (2017). *AKÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(2), 83-91.

- Kavi, E. (2015). Ahilik Kurumu ve Günümüz Çalışma Yaşamındaki Psikolojik Sorunlara Yönelik Çözümler. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 4(8), 102-117.
- Kaya, M. E. ve Aydın, İ. H. (2020). Ahilik Ahlakında Değişen Değerler Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, 6(1), 37-61.
- Kaynak, İ. (2021). Malazgirt Esnaf Dayanışma Organizasyonunun Modern Ahilik Değerleri ile İlişkisi. *Oltu Beşeri ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 1-19.
- Luc, B. ve Eve, C. (2005). The New Spirit of Capitalism. *International Journal of Politics, Culture, and Society*, 18(3-4), 161-188.
- Masca, M. ve Karagül, M. (2017). Barışın ve Refahın Tesisinde Ahilik Kültürü ve Sosyal Sermayenin Rolü. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 1-18.
- Nişancı, Ş. ve Aydın, S. (2017). Ahilik Örneğinden Hareketle Siyaset-Ahlak İlişkisini Yeniden Düşünmek. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 31(4), 843-856.
- Oakley, A. (2002). Social Science and Evidence-Based Everything: The Case Of Education. *Educational Review*, 54(3).
- Özata, M. ve Şener, E. (2019). Esnaf ve Sanatkârların Ahilik Değerlerine Sahip Olma Durumlarının Bazı Değişkenler Açısından Belirlenmesi: Kırşehir Örneği. *Business And Economics Research Journal*, 10(4), 945-958.
- Özdemir, M. (2020). The Outlook of Akhism to the Economic Life and Its Comparison with Capitalist System. *International Journal Of Science And Society*, 2(4).
- Özdincer, F. (2019). *Küresel İktisadi Sorunlar Karşısında Ahilik İktisadi*. Yüksek Lisans Tezi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur.
- Özgürel, A. (2018). *Unutulmayan Portreler*. Ketebe Yayınları.
- Öztürk, N. (2002). Ahilik Teşkilatı ve Günümüz Ekonomisi, Çalışma Hayatı ve İş Ahlakı Açısından Değerlendirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(7), 1-12.
- Smith, A. (2006). *Milletlerin Zenginliği*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Tatlıhoğlu, K. (2012). Ahilik Teşkilatında Anadolu Türk Kadınının Girişimciliğine Sosyal-Psikolojik Bir Yaklaşım. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(4), 69-92.
- Toker, Ö. (2010). *Bütüncül Bir Model Olarak Ahiliğin Girişimcilik Boyutunun Zihniyet Temelleri*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ülgener, S. F. (2006a). *Zihniyet ve Din İslam, Tasavvuf ve Çözülme Devri İktisat Ahlakı*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Ülgener, S. F. (2006b). *Zihniyet, Aydınlar ve İzm'ler*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Ülgener, S. F. (2016). *Makaleler*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Ünsür, A. (2017). Ahilik Sisteminde Ahlak Temelli Çalışma İlişkileri ve Günümüz Bakış Açısından Değerlendirilmesi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(13).
- Yavuz, M., Güneş, S., ve Yavuzcan, H. (2015). Industrial Design Ethics on the Basis of Akhism Principles. *Global Journal On Humanites & Social Sciences*, (3).

- Yücel, Y. B., Alar, G., ve Yücel, İ. (2019). Kapitalist Sisteme Karşı Çözüm Durağı: Ahilik Teşkilatı. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(12), 194-203.
- Yüksek, İ. (2019). Ahilik Felsefesinden Günümüz Meslek Ahlakı Tartışmalarına Bir Bakış. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 500-537.
- Yüksel, A. N. ve Göksel, A. (2020). Bölgesel Kümelenme Örneği Olarak Ahilik Teşkilatı. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(3), 794-812.
- Yüksel, B. (2016). Sosyal Politika Sorunlarına Çözüm Aracı Olarak Ahilik. *International Journal Of Social Sciences And Education Research*, 2(2), 488-500.
- Yüksel, İ. (2019). Ahilik Felsefesinden Günümüz Meslek Ahlakı Tartışmalarına Bir Bakış. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 500-537.
- Zorlu, K., Merdan, E., ve Ege, Ö. (2012). Ahilik Kültürünün Günümüz İşletmelerinde Bilinirliği Üzerine Bir Araştırma: Gümüşhane Örneği. *Journal Of World Of Turks*, 4(3).